

ČESKO-VIETNAMSKÝ SLOVNÍK

Ondřej Slówik

VASILJEV, IVO — NGUYỄN, Quyết Tiển (2013): *Velký učební česko-vietnamský slovník / Đại từ điển giáo khoa Séc-Việt. 1. díl: A–G*. Sokolov: Fornica Graphics, 634 s.

Velký učební česko-vietnamský slovník představuje mimořádně ambiciózní lexikografický projekt. Jedná se o šestisvazkový opus, což je na dnešní dobu v dané oblasti dílo nebývalého rozsahu. První svazek vyšel v roce 2013 a pokrývá písmena A–G. Další díly jsou plánovány v ročním až dvouletém odstupu. Podaří-li se autorům dílo dokončit, bude mít slovník při zachování přibližně stejného rozsahu svazků téměř 4 000 stran, což by byl úctyhodný výkon i pro větší a mladší kolektiv autorů.

Vietnamci představují nejpočetnější asijské etnikum žijící v České republice a v roce 2012 jich oficiálně pobývalo na našem území přes 59 000. V roce 2013 jim byl udělen status národnostní menšiny. K dispozici bylo dosud několik málo slovníků spíše střední velikosti (Michal Semotam, *Malý česko-vietnamský slovník*; Tran Xuan Dam, Nguyen Xuan Chuan, Bui Duc Lai et al., *Česko-vietnamský slovník*), které je dnes velice těžké sehnat, přičemž potenciální uživatelská obec česko-vietnamského i vietnamsko-českého slovníku je velká. Ani na poli elektronických slovníků se zatím uspokojivý zdroj nevyskytuje.

Autoři v úvodu sami uvádějí, že cílovou skupinou uživatelů slovníku je zejména mladá generace Vietnamců, kteří se v České republice buď přímo narodili, nebo zde žijí od útlého dětství. Dále je zmíněna skupina vietnamských studentů a učňů, jež za více než pět desetiletí česko-vietnamských diplomatických vztahů prošla našimi vysokými školami, továrnami či jinými pracovišti. Marginální skupinou pak mají být Češi zabývající se vietnamštinou a vietnamistikou (tento obor je prozatím vyučován pouze na FF UK v Praze).

Z marketingového hlediska je rozhodnutí zacílit slovník tímto směrem velmi pochopitelné, protože skupina uživatelů užívajících slovník k dekódování českých textů je v současné době mnohem početnější než uživatelé, kteří by potřebovali porozumět textům vietnamským. Základní myšlenkou slovníku je umožnit návrat ke kulturním kořenům generaci tzv. „banánových dětí“ — lidí, jejichž rodiče jsou Vietnamci, ale oni sami se v České republice buď narodili, nebo sem přišli ve velmi útlém věku. Tato generace se vnitřně cítí být Čechy, avšak navenek vypadá vietnamsky.

Za dobu česko(slovensko)-vietnamské spolupráce se na našem území vystříдалo odhadem přes milion vietnamských občanů, kteří k nám přišli studovat či za prací. Valná většina z nich prošla aspoň základní průpravou češtiny, mnozí z nich mají k našemu jazyku velmi pozitivní vztah, a dokonce po návratu do vlasti zakládají spolky milovníků češtiny. I tito lidé tvoří početnou skupinu potenciálních uživatelů slovníku.

Co se však týče české populace, možnosti využití tohoto slovníku jsou velice omezené. Čechů s úrovní vietnamštiny natolik vysokou, aby k produkci vietnamských textů využili takto podrobný slovník, popř. aby si bez potíží mohli pročítat vietnamské definice, není mnoho. Pro člověka bez předchozí znalosti vietnamštiny je tento slovník v podstatě nepoužitelný, což ovšem sami autoři nijak nezpochybňují.

Před hodnocením obsahu a formy slovníku je nutno předeslat, že některé aspekty, jejichž hodnocení by mohlo vyznít v českém kontextu negativně, mohou být v kontextu vietnamském považovány za normu. Vzhledem k cílové skupině uživatelů slovníku je na to třeba brát zřetel.

Grafické zpracování přebalu slovníku sice odpovídá vietnamskému standardu, rudé plátno se zlatým písmem evokují barvy vietnamské vlajky (a navíc tyto barvy hrají zásadní roli v tradiční asijské kultuře), avšak jednak nereflektuje soudobou situaci na trhu slovníků, kdy je poutavý obal součástí marketingu. Autoři uvádí, že na obalu dalších svazků se postupně vystřídá pět tradičních barev (*ngũ sắc*), které jsou k vidění kupříkladu při buddhistických svátcích. Nicméně vzhledem k tomu, že slovník je určen zejména vietnamské mládeži vyrůstající v České republice, mohlo se nakladatelství rozhodnout pro atraktivnější grafické zpracování vazby. Z ryze praktického hlediska budiž řečeno, že slovník je vytištěn na kvalitním papíře, takže nehrozí, že by se jeho listy při častém používání trhaly, jak tomu bývá u některých levnějších edic vietnamsko-anglických slovníků tištěných ve Vietnamu. Jeho vazba je pevná, což je taktéž výhodné pro případ častého využívání a neopatrné manipulace.

Veškeré texty předcházející i následující vlastní slovník jsou dvojazyčné (česky a vietnamsky) a z jejich formulací velmi jasně vystupuje skutečnost, že celé dílo se orientuje zejména na jedince, jejichž mateřštinou je vietnamský jazyk.

V části *Pokyny pro uživatele* autoři popisují, jakým způsobem ve slovníku hledat a jak jej celkově využívat. Je zde také uvedeno, že česká část slovníku se řídí Pravidly českého pravopisu z roku 1993 a vietnamská část pravidly kodifikovanými ve *Velkém slovníku vietnamského jazyka* z roku 1999. Hesla jsou opatřena velkým množstvím doplňujících informací ve vietnamštině týkajících se etymologie, výslovnosti a gramatického i sémantického využití. Tyto informace jsou uvedeny kurzivou ve zkratkách v závorkách následujících samotné heslo, které je vytištěno tučně, a jejich struktura a přesný význam jsou vysvětleny právě v této sekci. *Pokyny pro uživatele* uzavírá velmi přehledná tabulka se všemi zkratkami a vysvětlivkami užívanými ve slovníku, jež jsou plně vysvětleny vietnamsky, a navíc i přeloženy do češtiny.

Za slovník ještě autoři zařadili 63 stran přehledu české gramatiky. Z povahy textu je patrné, že je určen převážně vietnamským uživatelům, neboť veškerá vysvětlení jsou psána vietnamsky. Tento přehled nemá ambice stát se vyčerpávajícím popisem české gramatiky, ale jistě toho vietnamským čtenářům mnoho objasní. Velmi vydařeně je zpracována problematika vidu, což je kategorie, ve které Vietnamci často chybují a s jejímž porozuměním mívají značné potíže. Celý text může být vítanou pomůckou při výuce češtiny pro Vietnamce, popřípadě při obousměrném lingvistickém výzkumu, kdy je potřeba rychle si osvojit lingvistické výrazivo.

Jednotlivá hesla slovníku jsou velmi pečlivě a přehledně zpracována. Záhlaví hesel jsou vyvedena tučně, ohebné koncovky jsou pro lepší orientaci odděleny kolmicí. Etymologické, gramatické a sémantické vysvětlivky a také příkladové věty a fráze jsou vytištěny kurzivou, aby se nepletly s vlastním textem hesel psaným normálním řezem písma. Každé heslo obsahuje informace týkající se výslovnosti, slovnědruhové charakteristiky, valence, etymologie a stylového zařazení. Odkazy na další hesla jsou taktéž uvedeny tučně po poznámce *xem* (viz), *cũng xem* (viz též) nebo *xem thêm* (viz dále). V případě sloves jsou zavedena speciální hnízdovaná hesla, která mají upozor-

nit na rozdílný vid slovesa. Uvnitř hesla jednoho slovesa se vždy nachází odkaz na sloveso opačného vidu. Slovesa s nepravidelným časováním jsou vyčasována přímo v rámci jednotlivých hesel, což je pro vietnamské mluvčí studující češtinu velkým přínosem, neboť z důvodu analytického naturelu vietnamštiny je časování českých sloves jedním z nejpalcivějších problémů.

V souladu se záměrem autorů je i encyklopedické pojetí slovníku, v hesláři je tak zahrnuto vedle klasických lexikálních jednotek i velké množství vlastních jmen a místních názvů pojících se k české kultuře, historii či geografii. Encyklopedičnost slovníku však představuje dvě úskalí. Prvním z nich je skutečnost, že slovník nabývá na objemu, což poněkud ubírá na jeho praktické použitelnosti. Zadruhé je poněkud nejasné, podle jakých kritérií jsou hesla do encyklopedického slovníku zahrnována. Ve slovníku se například vyskytuje poměrně obsáhlé heslo *Birmingham*, a přitom toto anglické město je z hlediska historického významu mnohem méně důležité než podobně velké město *Canterbury*, které ve slovníku své vlastní heslo nemá. Podobně bychom se mohli ptát, proč se ve slovníku vyskytuje heslo *Bohemians* definované jako „jeden z tradičních pražských fotbalových klubů (se stadionem v Praze-Vršovicích), jehož symbolem je klokan“, přičemž slovník neobsahuje heslo *Dukla* ani ve významu fotbalového klubu, ani ve významu Dukelského průsmyku. Je ovšem zřejmé, že vzhledem k nesmírnému objemu informací obsažených v tomto slovníku se nelze podobným nedostatkům vyhnout.

Vlastní slovník je vskutku velice bohatý, encyklopedická hesla mají jasně formulované definice a slovní ekvivalenty jsou doplněny názornými příkladovými větami. Slovník navíc obsahuje lexémy různých registrů včetně nespisovných, avšak frekvencovaných slov (např. *brejlit*) a nutno ocenit, že autoři se nebojí ani vulgarismů, neboť i ty jsou plnohodnotnou součástí jazyka. Ve slovníku je řečeno, že „zpracování hesláře i hesel byla věnována největší péče podle vědecky podložených zásad“, heslář byl sestaven na základě *Slovníku spisovného jazyka českého* a *Velkého anglicko-českého slovníku* J. Fronka. Nachází se v něm ale množství hesel, která znějí českému mluvčímu poměrně neznámě a nevyskytují se v databázích Českého národního korpusu. Kupříkladu lexémy *buzda* či *buzec* (oblast homosexuální orientace) korpus neobsahuje, místo toho v něm nalezneme hned sedm výskytů lexému *buzna*, který pro změnu ve slovníku není obsažen vůbec.

Plánovaný rozsah řadí slovník mezi nejobsáhlejší lexikografická díla v českém i vietnamském jazyce. V dnešní době má však vydání takto obsáhlého díla v papírové podobě i svá negativa, a to zejména váhu a cenu slovníku. Soudě podle váhy prvního dílu lze očekávat, že celý soubor bude vážit 6–10 kilogramů, což v podstatě znemožňuje jeho využití při cestování či nutnosti spontánního tlumočení. Nevyhnutelně omezený náklad 800 kusů se promítá do ceny slovníku, a cena celého souboru se tak může vyšplhat až ke 4000 korunám, což je za jednosměrný slovník poměrně značná částka. Autoři v úvodu určují za hlavní cílovou skupinu uživatelů slovníku mladé Vietnamce žijící v České republice, kteří hledají cesty, jak porozumět svým kulturním kořenům. Nelze ovšem přehlížet skutečnost, že zástupci této skupiny vietnamské populace u nás jsou stejně jako jejich čeští vrstevníci v první řadě uživateli elektronických zařízení, počínaje počítači, telefony, tablety až po elektronické čtečky. Z tohoto hlediska se nabízí otázka, zda by vedle šestisvazkového slovníku nestálo za

to uvažovat i o jeho elektronické podobě. Přestože se podle všeho v prvním sledu nepočítá se vznikem elektronické verze slovníku, nashromážděný materiál by se k takovému účelu dal dobře využít. Umožnilo by to jeho snadnější aktualizaci, usnadnilo vyhledávání ve slovníku a otevřelo ho mnohem širší a rychle rostoucí skupině uživatelů.

I když se však některé marketingové aspekty slovníku mohou zdát trochu problematické, vzhledem k cílové skupině uživatelů je jeho distribuce uvnitř vietnamské komunity vyřešena dostačujícím způsobem a zájemci o koupi slovníku se mohou obrátit kupříkladu na kancelář klubu Hanoi v administrativní budově obchodního centra Sapa.

Přes všechny zmíněné výhrady nelze pochybovat o tom, že jde o ojedinělé a nesmírně záslužné dílo. Objem a pečlivost zpracování dat v tomto slovníku je bezprecedentní a oba autoři si zaslouží úctu za obětavost a odvalu, s níž se rozhodli do takto náročného projektu pustit, nemluvě o tom, že vyhlídky na adekvátní finanční ohodnocení jsou minimální.

Ondřej Slówik | Ústav anglického jazyka a didaktiky FF UK v Praze
<Ondra.Slowik@seznam.cz>